

บทปริทัศน์ว่าด้วยมุมมองแบบปรัชญาต่อข้อความที่ระบุถึงตนเอง

Philosophical Perspectives on De Se Ascription: A Review

เทพทวี โชควสิน¹

Theptawee Chokvasin

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

Abstract

This review article is to offer an explanation of the philosophical topic of *de se* attitudes as well as *de se* thought and communication. It is first differentiated from its two related familiar concepts of *de re* and *de dicto* ascriptions. Next, a review of history of the *de se* ascription is offered. Frege points out that a point of view of a speaker with a talk about oneself is primitive. Moreover, Castañeda, Perry, and Lewis support a theory of *de se* attitudes, or, in other word, a theory of essential indexical which is irreducible. There are some arguments against the theory, but some arguments endorse the principle of *de se* attitudes. I offer my perspective on the problem of what the nature of talking about oneself is, and conclude that whatever the problem is, it still supports the distinctive nature of *de se* attitudes.

Keywords: De Se Ascription (ข้อความที่ระบุถึงตนเอง); Essential Indexical (ตัวสรรพนามเชิงสารัตถะ)

บทคัดย่อ

บทปริทัศน์นี้แสดงการอธิบายในประเด็นปรัชญาว่าด้วยทัศนคติแบบระบุถึงตนเองรวมทั้งความคิดและการสื่อสารแบบระบุถึงตนเอง ในขั้นต้นได้แยกแยะระหว่างมโนทัศน์ดังกล่าวจากสองมโนทัศน์ของข้อความว่าด้วยสิ่งกับว่าด้วยคำพูด ต่อมาได้กล่าวถึงประวัติของข้อความที่ระบุถึงตนเอง เฟรเกกล่าวว่ามีมุมมองของผู้พูดที่กล่าวถึงตนเองเป็นมุมมองพื้นฐาน ส่วนกลาสตาญเดาเพอร์รี และลูอิสต่างก็สนับสนุนทัศนคติแบบระบุถึงตนเอง หรือตัวสรรพนามเชิงสารัตถะว่าไม่อาจลดทอนให้มีข้อได้แย้งที่ตอบได้กับทฤษฎีดังกล่าว แต่บางส่วนก็ยอมรับทัศนคติของทฤษฎี ผู้วิจัยเสนอมุมมองต่อปัญหาว่าด้วยธรรมชาติของการพูดถึงตนเอง และสรุปว่าไม่พบปัญหาใดที่สนับสนุนว่าทัศนคติแบบระบุถึงตนเองเป็นประเด็นที่แตกต่างจริง

บทนำ

ในเบื้องต้น ก่อนที่จะเข้าสู่ประเด็นที่เป็นแกนหลักของบทปริทัศน์ชิ้นนี้ ผู้วิจัยขอให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาประการหนึ่งที่จัดอยู่ในขอบเขตของปรัชญาภาษาและปรัชญาจิตเสียก่อน ซึ่งก็คือประเด็นที่ว่าด้วยการตีความที่มีต่อข้อความแบบ ‘ว่าด้วยสิ่ง’ (*De Re- เด เร*) กับแบบ

¹ ผู้เขียนที่ให้การติดต่อ โทร. +66-0-4422-4346 โทรสาร +66-0-4422-4212
E-mail Address: thankgod@sut.ac.th

‘ว่าด้วยคำพูด’ (*De Dicto- เด ดิกโต*) (ในที่นี้ใช้คำที่แปลความหมายในภาษาไทยตาม Hongladarom, 2015: 107) โดยทั้งนี้ขอหยิบยกตัวอย่างเก่าที่รู้จักกันในวงการปรัชญาจากที่กล่าวไว้โดยวิลลาร์ด แวน ออแมน ไควน์ (Willard Van Orman Quine) ในงาน “ตัวบ่งปริมาณและทัศนคติเชิงประพจน์” (1956) (Quantifiers and Propositional Attitudes) ซึ่งได้กล่าวถึงตัวอย่างของความเชื่อที่ยังไม่ชัดเจนในทางความหมายเช่นความเชื่อที่ว่า “ราล์ฟเชื่อว่าบางคนเป็นสายลับ” (‘Ralph believes that someone is a spy’) ความไม่ชัดเจนในที่นี้สังเกตเห็นได้จากขอบเขตการครอบคลุมของตัวบ่งปริมาณกับการตีความประพจน์ดังกล่าว โดยถ้าจะให้ชัดเจน ก็อาจจะทดลองมองออกมาได้เป็นสองทางของการตีความของการอ่านในทัศนคติเชิงประพจน์ได้ว่า

- (ก) “มีบางคนผู้ซึ่งราล์ฟเชื่อว่าเขาเป็นสายลับ” (‘There is someone whom Ralph believes to be a spy’ หรือ $(\exists x)$ (Ralph believes that x is a spy)
- (ข) “ราล์ฟเชื่อว่ามีคนที่เป็นสายลับอยู่จริง” (‘Ralph believes there are spies’) หรือ Ralph believes that $(\exists x)$ (x is a spy)

ไควน์กล่าวต่อว่า หากราล์ฟเป็นเหมือนคนปกติทั่วไปที่ก็สามารถมีความคิดขึ้นมาในใจได้ว่าสายลับนั้นมียุ่จริงโดยในใจเขาก็ไม่ได้สงสัยในขั้นที่จะไประบุว่าเป็นคนใดคนหนึ่งอย่างจำเพาะเจาะจงก็ตาม ทัศนคติที่ไม่จำเพาะเจาะจงดังกล่าวนี้ก็จะชี้นำว่า (ก) เป็นเท็จ ในขณะที่ (ข) เป็นจริง (Quine, 1956: 178) ทั้งนี้ก็ด้วยเพราะวิเคราะห์ได้ว่า ความเชื่อโดยทั่วไปของราล์ฟเช่นนั้นมิได้หมายความว่าเขากำลังเชื่อโดยเจาะจงบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เขาสงสัยว่าเป็นสายลับแน่ ๆ เขาเพียงแต่มีความคิดสงสัยดังที่ผู้คนทั่วไปก็มีตามนัยที่ระบุใน (ข) ในประเด็นนี้ มีการตีความต่อเนื่องจากข้อวิเคราะห์ของไควน์ โดยโรมัส แมคเคย์ และไมเคิล เนลสัน (Thomas McKay and Michael Nelson) ว่าทัศนคติในข้อความ (ก) นั้น ก็ถือเป็นทัศนคติที่ว่าด้วยสิ่ง (de re) ส่วนทัศนคติในข้อความ (ข) ถือเป็นทัศนคติว่าด้วยคำพูด (dedicto) โดยทั้งนี้ได้ให้หลักการว่า “ในทางวากยสัมพันธ์ประโยคหนึ่งถือเป็น ‘ว่าด้วยสิ่ง’ ก็เมื่อประโยคนั้นมีสรรพนามหรือตัวแปรอิสระภายในขอบเขตของกริยาคลุมเครือที่เน้นซ้ำหรือถูกผูกโดยคำเอกพจน์หรือตัวบ่งปริมาณที่อยู่นอกขอบเขตของกริยาดังกล่าว ส่วนประโยคหนึ่งถือเป็น ‘ว่าด้วยคำพูด’ ก็เมื่อไม่ได้เป็นไปดังกล่าว” (McKay & Nelson, 2010: www) งานวิจัยในทางปรัชญาภาษา ปรัชญาจิต หรือแม้กระทั่งที่ข้ามเข้าไปสู่การเป็นประเด็นวิจัยในทางอภิปรัชญาเกี่ยวกับประเด็น ‘ว่าด้วยสิ่ง’ กับ ‘ว่าด้วยคำพูด’ นั้นก็มีตามออกมามากมายจากแนวของปัญหาดังกล่าว อีกทั้งในปัจจุบันไม่ได้เป็นประเด็นวิจัยที่อยู่ในขอบเขตของปรัชญาเท่านั้น เนื่องจากยังเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างเลี่ยงไม่ได้กับภาษาศาสตร์อีกด้วย จึงเท่ากับความพยายามหาความชัดเจนให้กับการอธิบายการมีความหมายหลายนัยเช่นนี้ได้รับความสนใจในวงที่กว้างขึ้นกว่าเดิมด้วย มากกว่าที่จะจำกัดอยู่เฉพาะในแวดวงของปรัชญาเอง

อย่างไรก็ดี ยังอาจจะพิจารณาได้อีกว่า ข้อความที่กล่าวถึงทัศนคติหนึ่ง ๆ นั้นอาจจะมิให้ค้นพบมากกว่าที่กล่าวไปข้างต้นได้อีกหากมีการสำรวจถึงกลไกทางวากยสัมพันธ์ที่มีผลต่อเนื่องมาสู่การ

สื่อความหมายของประโยคหรือข้อความใด ๆ ที่มีการกล่าวถึง ซึ่งในที่สุดก็เกิดเป็นจริงขึ้นมาเมื่อพบว่ามี การให้ความสนใจกับทัศนคติอีกประการหนึ่งที่แตกต่างออกไปขึ้นมา ดังที่มีชื่อเรียกในที่นี้ว่าทัศนคติแบบ “ระบุถึงตนเอง” (*De Se- Id Est*) หรือมองว่าเป็นความเชื่อที่แสดงออกด้วยข้อความที่ “เกี่ยวกับตนเอง” (about oneself) โดยผู้ที่แสดงออกดังกล่าวก็คือตัวผู้พูดข้อความนั้น

ตัวอย่างในเบื้องต้นที่ผู้วิจัยยกขึ้นมาเพื่อการทำ ความเข้าใจในเบื้องต้นคือ สัทธิชัยมีความเชื่อว่ ตนเองเป็นเศรษฐี ประโยคที่สัทธิชัยแสดงออกมาในการสื่อสารเช่นว่า “ข้าพเจ้าเชื่อว่าข้าพเจ้าเองเป็นเศรษฐี” ประโยคในรูปแบบที่แสดงทัศนคติเช่นนี้เองที่ถือได้ว่กำลังเป็นข้อความที่ระบุถึงตนเอง ทัศนคติเช่นนี้ถือได้ว่แตกต่างออกไปจากข้อความแบบว่าด้วยสิ่ง หรือแบบว่าด้วยคำพูดข้างต้น ทั้งนี้ก็เพราะสังเกตในเบื้องต้นได้ว่ไม่ได้เป็นการพูดจากมุมมองแบบบุรุษที่สาม แต่อย่างไรก็ตาม ข้อความที่ระบุถึงตนเองของสัทธิชัยดังที่ยกตัวอย่างนั้น ก็เป็นข้อความแสดงทัศนคติที่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่มีผลต่อความเชื่อและการกระทำที่จะแตกต่างออกไปโดยเป็นการกระทำของสัทธิชัยนั่นเอง ซึ่งก็แสดงให้เห็นได้ว่การศึกษาข้อความที่สะท้อนซึ่งทัศนคติเช่นนี้ก็มีความสำคัญที่จะต้องได้ความกระจ่าง เพื่อจะได้ตอบปัญหาหลาย ๆ ประการที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะในทางปรัชญา จิตวิทยา หรือภาษา

บทปริทรรศน์ชิ้นนี้จึงมุ่งความสนใจว่ข้อความที่ระบุถึงตนเองว่ในปัจจุบันนี้ได้มีการพูดถึงในทางวิชาการแบบปรัชญากันอย่างไรบ้าง ด้วยหนทางของงานชิ้นนี้ที่เป็นบทความปริทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์แสดงให้ เห็นแต่เพียงคร่าว ๆ ถึงความเป็นมาและความก้าวหน้าของประเด็นวิจัย รวมถึงให้เหตุผลในการชี้แนะถึงทิศทางความก้าวหน้าเท่านั้น ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถมีเนื้อที่ที่จะให้การวิเคราะห์วิจารณ์ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนในทางการอ้างเหตุผลเพื่อจะแสดงจุดยืนของผู้วิจัยเองในประเด็นเหล่านี้ได้ ทว่ผู้วิจัยก็จะแสดงให้เห็นซึ่งการอ้างเหตุผลในงานที่มีความโดดเด่นของประเด็นข้อความที่ระบุถึงตนเองนี้ รวมทั้งจะแทรกการประเมินการอ้างเหตุผลในส่วนที่จะเป็นการขยายความให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น หรือเพื่อการสรุปใจความของการวิเคราะห์วิจารณ์ที่นักปรัชญาได้แสดงได้ตอบกัน ผู้วิจัยพบว่การจะนำเสนอได้ดีที่สุดถึงความก้าวหน้าในการถกเถียงนี้ ควรจะนำเสนอไปตามประเด็นทางปรัชญาที่นำวลี ‘แบบระบุถึงตนเอง’ เข้าไปเป็นส่วนขยาย ดังเช่นประเด็นว่ด้วย ทัศนคติแบบระบุถึงตนเอง (*De Se Attitudes*) ความเชื่อแบบระบุถึงตนเอง (*De Se Belief*) ความปรารถนาแบบระบุถึงตนเอง (*De Se Desire*) ไปจนถึง ความคิดและการสื่อสารแบบระบุถึงตนเอง (*De Se Thought and Communication*) ในที่สุดผู้วิจัยจะให้ข้อโต้แย้งว่มีความสำคัญประการหนึ่งที่ในที่สุดจะทำให้ข้อความที่ระบุถึงตนเองต้องแยกออกโดยเด็ดขาดจากข้อความแบบอื่น

เส้นทางของการอภิปรายทางปรัชญาว่ด้วยทัศนคติแบบระบุถึงตนเอง

ในเชิงประวัติของแนวคิดที่จุดประกายให้เกิดประเด็นทางปรัชญาว่ด้วยข้อความที่ระบุถึงตนเองนั้น ก็มักจะมีการรายงานย้อนกลับไปถึงงานเขียนของก๊อตทลีบ เฟรเก (Gottlob Frege) ในช่วง

ต้นศตวรรษที่ยี่สิบซึ่งเป็นบทความว่าด้วย “ความคิด” (The Thought) (1918 ทว่าในที่นี้อ้างอิงจากฉบับแปลภาษาอังกฤษและเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1956) ในบทความดังกล่าวมีช่วงหนึ่งที่ดูเหมือนเฟรเกกำลังให้ความสนใจที่จะกล่าวถึงการที่คนผู้หนึ่งกำลังสื่อสารความคิดในจิตของตนไปสู่ผู้อื่น โดยเนื้อหาที่กำลังจะสื่อสารออกไปนั้นเป็นสภาพการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในจิตของตัวผู้หนึ่งเอง เฟรเกยกตัวอย่างตัวละครที่ชื่อ ดร. กุสตาฟ เลาเบน ซึ่งกล่าวขึ้นมาว่า “ข้าพเจ้าได้รับบาดเจ็บ” ภายหลังได้เป็นที่รับทราบกับตัวละครอีกตัวหนึ่งคือ ลีโอ ปีเตอร์ ว่า ดร.เลาเบน ได้รับบาดเจ็บ ก็สามารถมีคำถามขึ้นมาได้ว่า “ความคิด” ต่อเหตุการณ์เดียวกันนี้จะถือได้ว่าไม่ได้มีความแตกต่างอะไรกันเลยใช่หรือไม่ ซึ่งคำตอบก็คือดูเหมือนจะไม่ได้เป็นอย่างนั้น เพราะประสบการณ์โดยตรงที่ ดร.เลาเบน กำลังเผชิญอยู่และมีความคิดต่อมันอยู่นั้นย่อมเป็นคนละอย่างกับความคิดที่ลีโอ ปีเตอร์ จะมีต่อ ดร.เลาเบนในเหตุการณ์เดียวกันนั้นในฐานะที่เขาไม่ได้สามารถไปรับรู้ความคิดในจิตของ ดร.เลาเบนได้ อย่างไรก็ดี การแสดงออกทางความคิดของ ดร.เลาเบน ผ่านการสื่อสารนั้นก็ยังเป็นไปได้อยู่โดยเฟรเกมองว่าแม้ ดร.เลาเบนนั้น จะไม่สามารถสื่อสารตัวความคิดหนึ่ง ๆ ที่เป็นที่เข้าใจในจิตของเขาได้เพียงผู้เดียว ทว่าคำกล่าวที่เขากล่าวออกไปว่า “ข้าพเจ้าได้รับบาดเจ็บ” นั้น คำว่า “ข้าพเจ้า” ในที่นี้ย่อมต้องกำลังอยู่ในนัยของการเป็นคำพูดที่สามารถเข้าใจได้โดยผู้อื่น ในที่นี้ก็คือการหมายความว่าเหตุการณ์ที่เมื่อลีโอ ปีเตอร์ เข้าใจว่าเป็นสรรพนามแทนตัวของบุคคลผู้หนึ่งที่กำลังพูดคุยอยู่กับเขาในเวลานั้นนั้นแหละ ในจุดนี้ เฟรเกจึงมีมุมมองที่เป็นแนวความคิดของเขาในประเด็นนี้ว่า “ทุกคนมีภาพแสดงออกถึงตัวตนของตนในหนทางเฉพาะและเป็นพื้นฐานต่างกันไป ซึ่งเป็นภาพที่ไม่อาจแสดงออกต่อใครอื่นได้” (Frege, 1918/1956: 297-298)

หากมีการวิเคราะห์ในจุดนี้ ก็พบได้ว่าประเด็นปัญหาของข้อความที่ผู้พูดระบุถึงตนเองนั้นเป็นการสื่อสารมาจากตัวความคิดในจิตของผู้พูดที่ตัวความคิดนั้นเองไม่อาจจะเป็นที่เข้าใจร่วมกับผู้อื่นหรือใคร ๆ ได้ ทว่าการสื่อสารออกมาด้วยข้อความนั้นกลับพบว่าเป็นการสื่อสารที่ทำไมจึงสามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันได้ ในแง่มุมหนึ่งก็จะเพราะในตัวภาษาเองที่แม้กระทั่งคำว่า “ข้าพเจ้า” นั้นก็เป็นที่เข้าใจในประสบการณ์ของผู้รับสารได้แม้ว่าจะไม่ใช่ประสบการณ์ตรงของตัว “ข้าพเจ้า” ตัวจริงที่ถูกระบุถึงก็ตาม สถานการณ์เช่นนี้ชี้ได้ว่าเฟรเกกำลังมองว่าที่ “ความคิด” มีลักษณะเฉพาะส่วนตัวโดยจะก้าวข้ามไปทำความเข้าใจความหมายระหว่างกันไม่ได้ แต่การสื่อสารที่แม้กระทั่งกำลังสื่อสารความคิดเฉพาะส่วนตัวของผู้ส่งสารที่สื่อข้อความจากทัศนคติแบบระบุถึงตนเองออกไปนั้นทำได้แต่ก็เพียงโดยทางอ้อมมากกว่าจะเป็นการเข้าใจความหมายตรง ๆ ของตัวความคิดนั้น เช่นนี้เองที่ทำให้เกิดประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อความที่ผู้พูดระบุถึงตนเองขึ้นมาว่ามันมีความพิเศษอะไรแฝงอยู่ นักปรัชญาผู้หนึ่งคือ สเตฟาน ดอร์เร (Stephan Torre) ได้ให้ข้อสังเกตในประเด็นนี้ไว้อย่างน่าสนใจ ใน “บทนำว่าด้วยความคิดแบบระบุถึงตนเองกับการสื่อสาร” (De Se Thought and Communication: An Introduction) ว่า “ใช่หรือไม่ที่แท้จริง ๆ แล้วมันมีบางสิ่งที่พิเศษเกี่ยวกับความคิดแบบบุรุษที่หนึ่งในแง่มุมที่ว่ามันต้องการรูปนัยของการนำเสนอที่เป็นพื้นฐานซึ่งเป็นรูปแบบที่กลับไม่อาจเข้าใจได้โดยผู้อื่น? หากว่าจริง ๆ แล้วมันมีบางสิ่งที่พิเศษเกี่ยวกับความคิดแบบบุรุษที่หนึ่งเช่นนั้น แล้วอะไรล่ะที่ได้เกิดขึ้นในเวลาข้าพเจ้าได้สื่อสาร

ความคิดที่ว่านี่ไปสู่อันไหน? ท่านจะหันมาเชื่อในสิ่งนั้น ๆ ที่ข้าพเจ้าเชื่อใช่หรือไม่? หรือว่าความเชื่อแบบบุรุษที่หนึ่งนั้นจะเป็นที่เข้าถึงได้ก็เฉพาะแต่ตัวข้าพเจ้าเท่านั้น? แต่หากเป็นที่เข้าถึงได้เฉพาะตัวข้าพเจ้าจริง โลกเลยความคิดดังกล่าวจึงไปสัมพันธ์กับสิ่งที่ทำให้ท่านได้หันมาเชื่อได้?” (Torre, 2016: 2-3) คำถามเหล่านี้ก็ทำให้เห็นได้ว่าประเด็นปัญหาการระบุดึงตนเองที่เริ่มตีความได้จากแนวความคิดของเฟร์เก้นนั้นมีนัยสำคัญในทางปรัชญาบางประการที่ชี้ชวนให้ต้องหาคำตอบ

งานสำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในที่นี้คือบทความของ เฮกเตอร์-เนรี คาสตาญเดา (Hector-Neri Castañeda) ที่ชื่อ “‘เขา’: การศึกษาเกี่ยวกับตรรกวิทยาของจิตสำนึกผู้ตน” (“He’: A Study in the Logic of Self-Consciousness”) (1966 ในที่นี้อ้างอิงจากการเผยแพร่ในปี ค.ศ. 2001) โดยคาสตาญเดาได้ศึกษาไวยากรณ์ในการสื่อสารด้วยสรรพนาม “เขา” (He) โดยเฉพาะในกรณีที่ปรากฏในการรายงานของบุคคลผู้พูดที่กำลังพูดถึงบุคคลอีกผู้หนึ่งในฐานะบุรุษที่สามเช่นบุคคลผู้พูดกล่าวว่า “เขาเชื่อว่าเขาเองเป็นคนรักร่าย” การรายงานเช่นนี้เองที่คาสตาญเดาให้ความสนใจและเรียกในบทความว่าเป็น การใช้แบบ-S ของสรรพนาม ‘เขา’ (S-use of ‘he’) หรือที่เขาใช้สัญลักษณ์ประกอบเพื่อป้องกันความแตกต่างจากสรรพนามที่ใช้ปกติให้เป็น ‘เขา*’ (He*) ทั้งนี้ก็เพราะคาสตาญเดาสังเกตว่าการใช้ดังกล่าวมีความพิเศษเพราะเมื่อเราใช้มันก็หมายถึงว่าเรากำลังระบุดึงวัตถุที่เป็นความรู้ของบุคคลผู้หนึ่งซึ่งเป็นความรู้ที่รายงานจากการพูดถึงตัวเขาเอง สิ่งเหล่านี้ทำให้คาสตาญเดาเสนอว่าการใช้สรรพนามที่รายงานการกล่าวถึงตนเองของบุคคลผู้หนึ่งนั้นไม่จริงเลยที่จะกล่าวได้ว่าไม่ต่างอะไรกันกับไวยากรณ์ของการใช้สรรพนามนั้น ๆ ในรูปแบบปกติ (Castañeda, 1966/2001)

ตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดซึ่งที่คาสตาญเดายกไว้ก็เช่น สมมติว่าสมิธไม่เคยแม้แต่ครั้งในชีวิตที่จะเห็นรูปภาพของเขาหรือภาพสะท้อนของเขาในกระจก ต่อมาสมมติว่าเขาได้รับเลือกให้เป็นบรรณาธิการของนิตยสารโซล และเมื่อเวลาหนึ่งเขาได้มาเห็นภาพของบุคคลภาพหนึ่งและได้รับทราบว่าเป็นภาพของบุคคลผู้นั้นคือบรรณาธิการคนใหม่ของนิตยสารโซล ในเวลาที่เห็นนั้นเขาไม่ได้รู้เลยว่าภาพของบรรณาธิการที่เขาเห็นนั้นก็คือภาพของตัวเอง กรณีเช่นนี้หากถอดความในรูปแบบของข้อความเชิงตรรกะที่ว่า “มีบุคคลผู้หนึ่งที่ว่าบรรณาธิการของนิตยสารโซล รู้จักว่าบุคคลผู้นั้นเป็นบรรณาธิการของนิตยสารโซล ทว่าตัวบรรณาธิการผู้นั้นเองกลับไม่รู้ตัวว่าเขานั้นแหละก็คือบุคคลผู้นั้น” สถานการณ์เช่นนี้กลับกลายเป็นความจริงในกรณีที่เกิดขึ้นของสมิธ ทว่าข้อความที่กล่าวถึงสถานการณ์นี้ก็กลับเป็นข้อความที่ขัดแย้งในตัวมันเองชัดเจน คาสตาญเดาใช้ประโยชน์จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเช่นนี้สร้างข้อโต้แย้งต่อแนวความคิดในแคลคูลัสของยาโก อินติกกา (Jaakko Hintikka) ซึ่งคาสตาญเดามองว่ารูปแบบแคลคูลัสที่อินติกกาทำไว้จะไม่สามารถจัดการกับรูปแบบเชิงตรรกะที่เกิดขึ้นได้จริงเช่นนั้นอย่างที่ไม่สร้างความขัดแย้งได้ (Castañeda, 1966/2001: fn.1)

การพยายามตอบได้กับความขัดแย้งนี้เองที่จะพบได้ว่าเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงในงานช่วงหลังมากขึ้นอีก ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าน่าจะเกิดจากการที่การรายงานมุมมองหรือทัศนคติแบบผู้พูดระบุดึงตนเองนั้น มีปัญหาเกี่ยวพันทั้งตอนที่เป็นการระบุดึงตนเองในแบบบุรุษที่หนึ่ง ทั้งตอนที่ได้รับ

การรายงานซ้ำโดยบุคคลอื่นที่พูดรายงานข้อความเหล่านั้นในรูปแบบบุรุษที่สาม รวมทั้งแม้กระทั่งตอนที่เกิดปัญหาของการที่ผู้พูดถึงบุคคลผู้หนึ่งเองไม่ทันได้รู้จักตัวตนของบุคคลที่ตนกำลังพูดถึงหรือคิดถึงนั้นว่าโดยแท้จริงก็คือตัวเขานั้นเองอีกด้วย สถานการณ์หลังนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะเกิดขึ้นไม่ได้แต่อย่างใด เราอาจจะจินตนาการถึงการที่บุคคลผู้หนึ่งเกิดอาการทางสมองที่ทำให้ไม่สามารถจดจำอัตลักษณ์ส่วนตัวของตนได้จนถึงขั้นไม่สามารถระบุถึงตนเองได้ แต่หากบุคคลผู้นั้นโชคดีที่กลับมาที่มีความทรงจำเดิม และสามารถกลับมาเข้าใจการระบุถึงตนเองได้ดังเดิม ความรู้ความเชื่อที่เขาได้กลับมาใหม่เช่นนั้นย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมของเขาทางใดทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามก็เป็นที่ยอมรับว่าในวงการปรัชญาที่กล่าวถึงประเด็นปัญหาข้อความที่ผู้พูดระบุถึงตนเองนั้นได้มีงานเขียนที่กล่าวถึงสถานการณ์จำลองเหล่านี้เอาไว้แล้ว

จากสถานการณ์ที่กล่าวถึงข้างต้น ก็เข้ามาสู่การนำเสนอมุมมองทางปรัชญาว่าด้วยข้อความที่ระบุถึงตนเอง ซึ่งเป็นมุมมองที่กล่าวถึงกันมากที่สุดอีกคนหนึ่ง นั่นก็คือแนวคิดของจอห์น เพอร์รี (John Perry) ในบทความสำคัญของเขาสองชิ้น นั่นคือ “แนวคิดของเฟรเกว่ด้วยตัวบ่งชี้เฉพาะ” (Frege on Demonstratives) (1977) กับ “ปัญหาของตัวดรรชนีเชิงสารัตถะ” (The Problem of the Essential Indexical) (1979) บทความทั้งสองชิ้นนี้มีจุดเด่นที่เพอร์รีได้สร้างตัวอย่างสถานการณ์จำลองที่ทำให้เข้าใจประเด็นของทัศนคติแบบระบุถึงตนเองได้รวดเร็วและเป็นที่ยอมรับอย่างถึงบ่อยครั้ง ตัวอย่างหนึ่งในบทความชิ้นแรกก็กล่าวถึงตัวละครสมมติชื่อรูดอล์ฟ ลิงเกนส์ (Rudolf Lingens) ผู้ซึ่งมีอาการความจำเสื่อมและจดจำไม่ได้ว่าตนเองเป็นใครชื่ออะไร ทว่าเขาถูกขังไว้ในห้องสมุดแห่งหนึ่งที่เต็มไปด้วยหนังสือที่มีข้อมูลกล่าวถึงบุคคลสำคัญคนหนึ่งชื่อรูดอล์ฟ ลิงเกนส์ รูดอล์ฟสนใจอ่านหนังสือเหล่านั้นอย่างหมกมุ่นด้วยเพราะปลานปลืมในสิ่งดีๆ ที่ผู้ที่ชื่อรูดอล์ฟ ลิงเกนส์นั้นได้ทำเอาไว้ รวมทั้งเห็นรูปภาพว่าคนผู้นั้นหน้าตาเป็นอย่างไรด้วย อีกเวลาหนึ่งต่อมาเขาได้เห็นเงาของตนเองในกระจกและบังเกิดความทรงจำกลับคืนมาจนเมื่อเขาจำได้เขาก็กล่าวถึงตนเองอย่างลึกลับว่า “ฉันนี่เองที่ก็คือรูดอล์ฟ ลิงเกนส์!” “หนังสือเล่มนี้พูดถึงตัวฉัน!” (Perry, 1977: 492) อีกตัวอย่างหนึ่งที่อยู่ในบทความชิ้นหลังของเขานั้นก็คือตัวอย่างครั้งหนึ่งที่เกิดขึ้นกับตัวของเพอร์รีเอง วันหนึ่งเพอร์รีได้พบรอยของน้ำตาลทรายซึ่งน่าจะหล่นออกมาจากถุงใส่น้ำตาลที่ขาของตู้ซื้อสินค้าที่ใช้รูดเงินและไม่รู้ตัวว่ากำลังทำให้พื้นของซูเปอร์มาร์เก็ตเปรอะเปื้อน เขาพยายามตามดูเพื่อจะได้บอกให้ผู้ซื้อสินค้าผู้นั้นได้ทราบ แต่เมื่อเดินตามหาาก็กลับพบว่ามียอยน้ำตาลทรายเปรอะเปื้อนบนพื้นมากขึ้นอีก จนในที่สุดเขารู้ตัวว่าผู้ซื้อสินค้าที่เขาพยายามตามล่านั้นก็คือตัวเขาเอง ความเชื่อดังกล่าวกลับเป็นสิ่งที่เปลี่ยนพฤติกรรมของเขา คือเขาก็ต้องก้มลงจัดการกับถุงน้ำตาลทรายที่ขาคนนั้น (Perry, 1979: 3) สิ่งที่เพอร์รีต้องการกล่าวถึงในบทความชิ้นนี้ก็คือการแสดงข้อโต้แย้งเพื่อเรียกร้องให้ปรัชญามีความรัดกุมยิ่งขึ้นกับการมีความเชื่ออยู่ก่อนที่ว่าเรามักจะเชื่อในความเชื่อที่แทนด้วยเนื้อหาประพจน์ที่เป็นจริง ทว่าประพจน์ที่เป็นจริงบางประการก็เห็นได้ว่าสวนทางกับการเป็นเหตุผลให้ต้องเชื่อเช่นนั้น ดังเช่นการแสดงออกทางข้อความว่า “จอห์น เพอร์รี ทำพื้นเปรอะ” กับ “ฉันนี่เองที่ทำพื้นเปรอะ” นั้นมีความแตกต่างกันในการเหนี่ยวนำให้เกิดความเชื่อ หากอธิบาย

เพิ่มเติมก็คือ หากในเวลานั้นเพอร์รีเองไม่ทันจำได้ว่าตนเองชื่ออะไร การได้ยินประโยค “จอห์น เพอร์รี ทำพื้นเปื้อน” ก็อาจไม่ได้ส่งผลให้เขาต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอะไรในเวลานั้น ด้วยอาจเชื่อว่าเป็นการกล่าวถึงบุคคลผู้อื่นในซูเปอร์มาร์เก็ตแห่งนั้น ทว่าประโยคหลังที่รายงานออกมาเป็นความเชื่อแบบที่ผู้เชื่อบุถึงตนเองนั้น กลับสร้างการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้มากกว่า เพอร์รีเพิ่มเติมว่าการเปลี่ยนประโยคเหล่านี้ให้เป็นประโยคที่สะท้อนทัศนคติแบบว่าด้วยสิ่งจะไม่สามารถตอบปัญหาเช่นนี้ได้เลย เพอร์รีจึงชี้ในที่สุดว่าเช่นนี้แล้วเราจะต้องมีการแยกแยะระหว่างวัตถุของความเชื่อกับสถานะความเชื่อ ไม่ใช่ไปคิดว่ามันเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันตลอดอย่างที่เคียดคิดกันมา (Perry, 1979: 3-4)

เดวิด ลูอิส (David Lewis) ได้นำเสนอแนวความคิดประการหนึ่งในบทความ “ทัศนคติแบบระบุตามคำพูดกับแบบระบุถึงตนเอง” (*Attitudes De Dicto and De Se*) (1979) สิ่งที่เขากล่าวถึงนั้นก็คือการที่มีข้อความสะท้อนทัศนคติออกมาโดยแบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบคือกล่าวโดยบังเอิญ (1) วัตถุเชิงประพจน์ (propositional objects) และ (2) วัตถุเชิงคุณสมบัติ (property objects) จุดยืนที่เขาต้องการเสนอคือแม้ทั้งสองจะทำงานได้ดีในหลายสถานการณ์ได้ต่าง ๆ กันไป แต่จะมีสถานการณ์ที่วัตถุเชิงคุณสมบัติจะทำงานได้ดีในขณะที่วัตถุเชิงประพจน์ทำงานไม่ได้ (Lewis, 1979: 514) การสร้างทฤษฎีของเขาในเรื่องนี้มีความเกี่ยวข้องกับโมดัลลิตี (modality) ของการกล่าวถึงโลกที่เป็นไปได้เข้ามาด้วย เช่นการกล่าวถึงว่าวัตถุมีคุณสมบัติอย่างหนึ่ง แต่ก็เป็นไปได้ที่ในอีกโลกที่เป็นไปได้หนึ่งมันไม่มีคุณสมบัติอย่างนั้น และหากคุณสมบัติหนึ่งจะสมนัยกับประพจน์ที่กล่าวถึงมันแล้ว ก็ย่อมสมนัยกับประพจน์เพียงหนึ่งเดียว (Lewis, 1979: 516) อีกส่วนหนึ่งที่ลูอิสได้ใช้ในการสร้างทฤษฎีของเขาคือมโนทัศน์ว่าด้วยปริภูมิเชิงตรรก (logical space) ดังเช่นผู้หนึ่งที่อยู่ในโลกที่เป็นไปได้หนึ่งซึ่งธาตุบางอย่างมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งในโลกนั้น เขาคิดถึงความเป็นไปได้ที่ธาตุนั้นจะมีคุณสมบัติอย่างอื่นในโลกอื่น เช่นนี้ก็แสดงว่าการใช้คุณสมบัติเข้ามาทำงานจะช่วยจัดที่ทางให้กับปริภูมิเชิงตรรกของผู้พูดไปโดยปริยาย คุณสมบัติดังกล่าวก็เปรียบเสมือนผู้ที่จัดให้เกิดประพจน์ที่ทำให้เกิดการแยกแยะประชากรของโลกที่เป็นไปได้หนึ่ง ๆ ได้ (Lewis, 1979: 518) การร่างความคิดออกมานั้นก็ทำให้ลูอิสตอบปัญหาของเพอร์รีข้างต้นได้ด้วย นั่นคือในปริภูมิเชิงตรรกที่เป็นโลกห้องสมุดที่รูคอล์ฟ ลิงเกนส์ถูกขังอยู่นั้น สิ่งที่เขารับรู้ตอนที่ยังไม่รู้จำว่าตนเองเป็นใครนั้นก็ถือว่ายังไม่ได้มีประพจน์ที่เป็นจริงให้เขารับรู้ ทว่ารอบตัวเขามีแต่การรับรู้คุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ เช่นที่ว่าเขากำลังเปิดหนังสือชื่ออะไร อยู่บนชั้นที่เท่าใดในอาคารห้องสมุดนั้น การมีทัศนคติใด ๆ ของเขายังสามารถเป็นไปได้อยู่ในเวลานั้น แต่หากเรามีแต่ทัศนคติแบบว่าด้วยคำพูด (*de dicto*) เข้ามาทำงาน เราก็จะไม่สามารถอธิบายทัศนคติของลิงเกนส์ในเวลานั้นได้ แต่หากยอมรับว่าการจัดพื้นที่ของปริภูมิเชิงตรรกกับการที่ลิงเกนส์รับรู้ในปริภูมิดังกล่าวเป็นทัศนคติอีกแบบหนึ่งที่เราเรียกว่าเป็นการอ้างตำแหน่งแห่งหนให้ตนเอง หรือก็คือการมีข้อความที่ระบุถึงตนเอง (*de se*) ก็ย่อมทำให้เกิดการอธิบายได้ว่าสามารถมีทัศนคติ ความเชื่อ หรือความคิดในเวลานั้น ๆ ของลิงเกนส์ได้อย่างไรทั้งที่เขายังไม่ได้ฟื้นความทรงจำกลับมา ลูอิสจึงสรุปจุดยืนของตนในที่สุดว่าทัศนคติแบบระบุตนเองนั้นจะสามารถชนะและครอบคลุมทัศนคติแบบว่าด้วยคำพูดเอาไว้ได้ (Lewis, 1979: 519-521)

งานวิจัยร่วมสมัยที่ตอบโต้หรือตอบรับประเด็นว่าด้วยข้อความที่ระบุถึงตนเอง

โรเบิร์ต ซี สตาลเนกเกอร์ (Robert C. Stalnaker) ชี้ถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการนำโมดัลลิตีและโลกที่เป็นไปได้เข้ามาอธิบายข้อความที่ระบุถึงตนเอง ทั้งนี้เพราะทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหา (theory of content) ของเขานั้นมองว่าประพจน์เองคือเซตของโลกที่เป็นไปได้ และการที่ประพจน์จะเป็นจริงก็เพราะโลกที่เป็นไปได้นั้นได้เป็นโลกที่เป็นจริง (Stalnaker, 1999: 78-79) หากยอมรับการมองในรูปแบบนี้ไว้ก่อน ก็ย่อมเห็นได้ว่าทฤษฎีของลูอิสข้างต้นนั้นน่าจะสร้างปัญหาเช่นอาจะเป็นไปได้ที่ปริภูมิเชิงตรรกะของโลกที่เป็นไปได้ที่ต่างกันสองโลกนั้นทำให้มีบุคคลที่มีความคิดต่างปริภูมิกัน แต่ก็เป็นไปได้ไม่ใช่หรือที่พวกเขาต่างยังมีความเชื่อเดียวกัน (Stalnaker, 1999: 19-21) ผู้วิจัยมองว่าสิ่งที่สตาลเนกเกอร์ชี้ถึงปัญหาในจุดนี้ ก็เพื่อแสดงจุดยืนของการมีทัศนคติเชิงประพจน์เอาไว้ก่อนว่ามีความเหนือกว่า ซึ่งหากเป็นจริงก็จะทำให้สิ่งที่ลูอิสอ้างมานั้นจะกลายเป็นการให้เหตุผลที่ผิดพลาดแต่ต้น

เจมส์ ฮิกกินบอตแธม (James Higginbotham) ก็ชี้ถึงปัญหาในทฤษฎีของลูอิส ปัญหานั้นอยู่ที่ว่าลูอิสดูเหมือนจะเชื่อว่าผู้ที่อยู่ในโลกที่เป็นไปได้ที่มีคุณสมบัติบางประการให้เขาสามารถจัดตำแหน่งแห่งหนของเขาว่าเขาอยู่ในโลกแห่งนั้น แต่ความเป็นไปโดยแท้จริงของบุคคลผู้หนึ่งจะทำเช่นนั้นจริงหรือไม่เวลาที่เขากำลังมีทัศนคติที่ระบุถึงตนเอง เช่นถ้าคุณสมบัติในโลกที่เป็นไปได้นั้นทำให้เขาสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้ มันจะเป็นความคิดเดียวกันที่หมายถึงว่าเขากำลังคิดถึงการดำรงอยู่ของเขาและชอบใจกับทัศนคติเช่นนั้นหรือ ดูเหมือนผู้ที่อยู่ในทฤษฎีของลูอิสจะกำลังเป็นผู้ที่ต้องคอยรับรู้ว่าคุณมีความคิดใด ๆ ที่ตนกำลังคิดอยู่ แม้เมื่อความคิดเหล่านั้นกำลังระบุถึงตนเองก็ด้วย ทว่าฮิกกินบอตแธมไม่เชื่อว่ามนุษย์จะมีลักษณะแบบนี้เมื่อมีความสามารถที่จะแสดงทัศนคติแบบบุรุษที่หนึ่ง (Higginbotham, 2013) ส่วนในหนังสือเล่มของนักปรัชญาสองคนคือเฮอร์แมน แคลเพเลน และ จอช ดีเวอร์ (Herman Cappelen and Josh Dever) ซึ่งก็คือหนังสือที่ชื่อ *ตัวพรรณานี้ที่ไม่มีสาระ: ว่าด้วยการไม่มีนัยสำคัญในทางปรัชญาของมุมมองและบุรุษที่หนึ่ง* (The Inessential Indexical: On the Philosophical Insignificance of Perspective and the First Person) ก็กล่าวโจมตีอย่างรุนแรงกับทฤษฎีที่พวกเขาไม่เห็นด้วยและมองว่าไร้สาระที่จะนำมาเป็นปัญหาปรัชญา ทฤษฎีดังกล่าวก็คือทฤษฎีของการกล่าวถึงมุมมองแบบบุรุษที่หนึ่งจนไปถึงขั้นของการมองว่าเป็นมุมมองที่ไม่สามารถลดทอนไปสู่ทัศนคติแบบอื่นได้ แคลเพเลนและดีเวอร์โต้แย้งด้วยเหตุผลหลักก็คือประเด็นว่าด้วยตัวพรรณานี้จากมุมมองแบบบุรุษที่หนึ่งรวมถึงการระบุถึงตัวผู้พูดเอง นั้นเป็นประเด็นที่มีความตื้นเขินทางความคิด มิหนำซ้ำยังเป็นภาพลวงตาที่ไม่มีอยู่ให้พูดถึงได้จริงแต่แรก ดังเช่นที่ทั้งสองได้โต้แย้งแนวคิดของเพอร์รีว่าเข้าใจผิดที่ไปคิดว่าคนที่บุคคลผู้หนึ่งมีความเชื่อเมื่อระบุถึงตนเองบางประการแล้วความเชื่อนั้นมีสิ่งที่เรียกว่าตัวพรรณานี้เชิงสารัตถะอยู่ด้วย ทั้งสองแย้งว่าบทบาทของตัวความเชื่อไม่อาจจะมีสิ่งเหล่านั้นได้ อีกทั้งสิ่งเหล่านั้นก็ไม่ได้จะมีอยู่เลยมาตั้งแต่แรกเสียด้วย เป้าหมายของทั้งสองคนคือแสดงให้เห็นเป็นเป้าหมายทั้งในเชิงเจียมตนและทะเยอทะยาน ในเชิงเจียมตนก็คือแสดงว่าคำสำคัญเหล่านั้นที่ทฤษฎีตัวพรรณานี้เชิงสารัตถะกล่าวมา ไม่ว่าจะเป็นคำอื่นใดที่ใกล้เคียง จะถูกเปิดโปงว่าเป็นคำที่คลุมเครือเข้าใจไม่ได้ ส่วนในทางทะเยอทะยานก็ก็จะโจมตีทั้งหมด

นั่นว่าเป็นความตื่นเงินในปรัชญา (Cappelen and Dever, 2014: 1-5)

อย่างไรก็ดี วรรณคดีที่กล่าวถึงทัศนคติแบบระบุถึงตนเองในด้านบวกก็ยังมีอยู่บ้าง ดังเช่นวรรณคดีของดิลิป ไนนาน (Dilip Ninan) ในบทความ “ทัศนคติแบบระบุถึงตนเอง: ข้อความกล่าวอ้างและการสื่อสาร” (De Se Attitudes: Ascription and Communication) (2010) ก็มองว่าทัศนคติแบบระบุถึงตนเองมีความเกี่ยวข้องกับบรรทัดฐานของข้อความกล่าวอ้างเชิงเหตุผลในทัศนคติแบบระบุถึงตนเองด้วย เขายังชี้ด้วยว่าการมีทัศนคติดังกล่าวอย่างถูกต้องจะสามารถอธิบายในการสื่อสารเชิงภาษาศาสตร์ได้ด้วย (Ninan, 2010) เขาเน้นย้ำอีกครั้งหนึ่งใน “อะไรคือปัญหาของทัศนคติแบบระบุถึงตนเอง” (What Is the Problem of De Se Attitudes?) (2016) ว่าทัศนคติแบบระบุตนเองไม่ได้มีปัญหาในทำนองที่กล่าวมา หรือถึงแม้จะมีก็สามารถแก้ปัญหาให้ได้ ประการแรก ไนนานเห็นว่าทัศนคติแบบระบุตนเองมีลักษณะบางประการที่แตกต่างจากทัศนคติแบบอื่นอยู่แล้วเช่นในทางสถานะทางจิตวิทยา ส่วนถ้าจะใส่ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหา (content) ในการอธิบายการกระทำและบทบาทของความสัมพันธ์เชิงการเรียนรู้ของมนุษย์เช่นปัญหาของการทำความเข้าใจ (agreement) ก็ด้วย ไนนานให้เหตุผลว่าทัศนคติแบบระบุถึงตนเองเสียอีกที่จะสามารถอธิบายปัญหาเหล่านั้นให้กระจ่างได้แนวคิดในเชิงสนับสนุนคล้ายๆ กันนี้ก็พบในงานของเอมาร์ มายเออร์ (Emar Maier) ในบทความ “ทำไมฉันของฉัน กลายเป็นคุณของคุณ: ว่าด้วยการสื่อสารของทัศนคติแบบระบุถึงตนเอง” (Why My IIs Your You: On the Communication of De Se Attitudes) (2016) กล่าวว่าในการสื่อสารที่มีมุมมองเชิงผลิตสารจากผู้พูดแยกออกจากการตีความโดยผู้ฟังได้อย่างไรนั้น ต้องอาศัยโมเดลการอธิบายที่เชื่อมกับความเชื่อที่ระบุถึงตนเองโดยผ่านตัวพรรณนา (Maier, 2016)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อสรุปจากการปริทัศน์ในเบื้องต้นนี้ว่าประเด็นปัญหาว่าด้วยข้อความที่ระบุถึงตนเองนั้นมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการนำเสนอประเด็น ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็ค่อนข้างจะสุดโต่งในแง่ที่ว่าไม่เห็นด้วยแต่ต้นว่าการกล่าวถึงทัศนคติแบบระบุถึงตนเองนั้นจะมีความน่าเชื่อถือที่จะกล่าวถึงแต่แรก อย่างไรก็ตาม ในความเห็นของผู้วิจัยเองมองว่าฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยจะยังทำได้แต่การตำหนิตัวโครงการแต่แรกว่าเริ่มจากความเข้าใจผิด ผู้วิจัยเองเห็นว่าประเด็นปัญหานี้จะอยู่ที่ความไม่ลงรอยกันตั้งแต่ต้นว่าธรรมชาติของมนุษย์เมื่อกำลังมีทัศนคติที่มองตนเองและระบุถึงตนเองนั้น ธรรมชาติดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร หากตอบคำถามนี้ได้ชัดเจนแต่ต้นอาจจะทำให้ได้คำตอบว่าใช่หรือไม่ที่ประเด็นการระบุถึงตนเองนี้จะยังคงเป็นไปไม่ได้ หากตอบว่าธรรมชาติของทัศนคติที่มีต่อตนเองนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้อยู่แล้ว เพราะมนุษย์มีความสามารถที่จะตรวจสอบตนเองราวกับเป็นบุคคลในแบบบุรุษที่หนึ่งมองตนเองในฐานะบุรุษที่สาม อย่างไรก็ดี คำถามก็ยังมิอยู่ว่าการมองเห็นเช่นนั้นหมายถึงว่ามนุษย์ผู้นั้นกำลังสามารถแบ่งออกเป็นสองภาคเพื่อเป็นภาคที่เฝ้ามอง และเป็นภาคที่ถูกมองใช่หรือไม่ หากตอบว่าใช่ก็มีปัญหาว่ามนุษย์ผู้นั้นจะแยกออกมาเป็นสองคนในช่วงเวลาดังกล่าวได้อย่างไร แต่หากตอบว่าไม่ใช่

ก็เท่ากับว่ามีมนุษย์ผู้นั้นเพียงผู้เดียวแต่แรก แต่ก็จะพบกับปัญหาว่าแล้วในขณะนั้นมนุษย์ผู้เดียวผู้นั้น กำลังมีทัศนคติต่อวัตถุอีกอย่างหนึ่งที่เขาเข้าใจว่าเป็นตัวเขาเองได้อย่างไร วัตถุที่เขาพิจารณานั้นอาจเป็น ภาพความคิดที่ไม่มีอยู่จริงก็ได้ไม่ใช่หรือ แต่ถึงกระนั้น ผู้วิจัยกลับมองว่าปัญหาทั้งสองส่วนนั้นกลับ สร้างให้ประเด็นของทัศนคติแบบระบุถึงตนเองมีความพิเศษกว่าทัศนคติอื่นได้จริง เนื่องจากปัญหา ความลึกลับดังกล่าวไม่ได้พบในทัศนคติแบบอื่นไปด้วย เราจึงพอจะกล่าวได้ในที่นี้ว่าด้วยเพราะปัญหาดังกล่าวนั้นก็ยังยืนยันได้อยู่เองว่าทัศนคติแบบระบุถึงตนเองไม่ใช่ประเด็นที่ตื้นเขินในทางปรัชญาแต่อย่างใด และก็ควรเสียอีกด้วยที่จะได้รับการศึกษาวิจัยให้มากกว่านี้

เอกสารอ้างอิง

- Cappelen, Herman and Dever, Josh. (2014). **The Inessential Indexical: On the Philosophical Insignificance of Perspective and the First Person**. Context and Content Series. Oxford: Oxford University Press.
- Castañeda, Hector-Neri. (1966/2001). 'He': A Study in the Logic of Self-Consciousness. In Andrew Brook and Richard C. DeVidi (eds.), **Self-Reference and Self-Awareness**. Advances in Consciousness Research Series. pp. 51-80. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins.
- Frege, Gottlob. (1918/1956). The Thought: A Logical Inquiry. In **Mind** 65(259): 289-311.
- Higginbotham, James. (2013). Speaking (and Some Thinking) of Oneself. In Neil Feit and Alessandro Capone (eds.), **Attitudes De Se: Linguistics, Epistemology, Metaphysics**. pp. 59-67. Stanford: Center for the Study of Language and Information.
- Hongladarom, Soraj. (2015). **Philosophy of Language**. (In Thai). second edition. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Lewis David. (1979). Attitudes *De Dicto* and *De Se*. In **The Philosophical Review** 88(4): 513-543.
- Maier, Emar. (2016). Why My *I* Is Your *You*: On the Communication of *De Se* Attitudes. In Manuel García-Capintero and Stephan Torre (eds.), **About Oneself: De Se Thought and Communication**. pp. 220-245. Oxford: Oxford University Press.
- McKay, Thomas and Nelson, Michael. (2010). **The De Re/De Dicto Distinction**. [Online]. Available: <http://plato.stanford.edu/entries/prop-attitude-reports/dere.html> (Accessed April 10th 2016)
- Ninan, Dilip. (2010). De Se Attitudes: Ascription and Communication. In **Philosophy Compass** 5(7): 551-567.
- Ninan, Dilip. (2016). What Is the Problem of De Se Attitudes? In Manuel García-Capintero and Stephan Torre (eds.), **About Oneself: De Se Thought and Communication**. pp. 86-120. Oxford: Oxford University Press.
- Perry, John. (1977). Frege on Demonstratives. In **The Philosophical Review** 86(4): 474-497.
- Perry, John. (1979). The Problem of the Essential Indexical. In **Noûs** 13(1): 3-21.
- Quine, Willard van Orman. (1956). Quantifiers and Propositional Attitudes. In **Journal of Philosophy** 53(5): 177-187.
- Stalnaker, Robert C. (1999). **Context and Content: Essays on Intentionality in Speech and Thought**. Oxford Cognitive Science Series. Oxford: Oxford University Press.
- Torre, Stephan. (2016). De Se Thought and Communication: An Introduction. In Manuel García-Capintero and Stephan Torre (eds.), **About Oneself: De Se Thought and Communication**. pp. 1-21. Oxford: Oxford University Press.